

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2008:B24

Sura nya kyrka

- Installation av textilförvaring och nytt brandlarm

Antikvarisk kontroll

Västsura 10:1
Sura Socken
Västmanlands län

Anna Ahlberg
Tobias Mårud

**Sura nya kyrka
- Installation av textilförvaring och nytt brandlarm**

Antikvarisk kontroll

Västsura 10:1
Sura Socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 080034

*Anna Ahlberg
Tobias Mårud*

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Slottet, 722 11 Västerås
Tel 021-15 61 00
Fax 021-13 20 76
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2008

Omslagsfoto: Sura nya kyrka sedd från nordöst. Foto: Tobias Mårud och Anna Ahlberg, Västmanlands läns museum.

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Tobias Mårud, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-79-2

Inledning

Sura nya kyrka ligger två kilometer väster om Surahammars brukssamhälle, uppe på Strömsholmsåsen i Sura socken i Västmanlands län. Socknens landskap består av en flack dalbygd omgiven av glesare skogsbygd. Landskapsbilden domineras av den från norr till söder rinnande Kolbäcksån och den parallellt liggande Strömsholmsåsen. Norr om Sura nya kyrka låg tidigare Sura gamla träkyrka som förstördes vid en katastrofal brand 1998, endast den spånklädda sakristian återstår. Området har avgränsats som riksintresse för kulturmiljövården och kyrkan är skyddad enligt 4 kap 3§ lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Sura församling har ansökt om tillstånd hos länsstyrelsen för installation av ny brandlarmsanläggning samt ny textilförvaring. Den tidigare textilförvaringen var olämplig för bl.a. mässhakar som förvarades hängande och därmed riskerade att skadas. Förslaget är att bygga ett nytt förvaringsskåp med plats för liggande textilier. Skåpet ska platsbyggas i gamla sakristian på tornplan 2. Kyrkan saknar idag brandlarm varför en installation är väl motiverat. Länsstyrelsen i Västmanland har gett tillstånd till åtgärderna enligt beslut daterat 2005-11-07 samt 2006-01-30, samtidigt utsågs Västmanlands läns museum (VLM) som antikvarisk kontrollant i ärendet. Den antikvariska kontrollen har utförts av Anna Ahlberg och Tobias Mårud, båda byggnadsantikvarier anställda vid Västmanlands läns museum. Följande rapport har sammanställts av Tobias Mårud. Arbetena genomfördes under perioden mars till juni 2008.

Bild 1. Kartan visar Sura kyrkas läge i Surahammar.

Historik

Sura nya kyrka, ritad av Överintendentsämbetets arkitekt Gustaf Pettersson, uppfördes i nyromanskstil mellan 1890-92, sedan den tidigare sockenkyrkan blivit för liten. Kyrkan är uppförd med grund av sprängblock och murar av tegel. De rikt dekorerade fasaderna har spritputsade väggfält med slätputsade omfattningar, pilastrar och rundbågsfriser. Kyrkan har en traditionell väst-östlig sträckning med torn vid östra delen av norra fasaden, absidavslutat kor och i söder en vid 1969 uppförd byggnadskropp innehållande sakristia m.m. Tornet har en spetsig spira täckt med ärggrön koppar, liksom långhusets brant sluttande sadeltak. Den utbyggda delen i söder har mot norr och öster oputsade gråstensväggar, putsad vägg mot väster, samt ett flackt koppertak. Innan omgestaltningen vid restaureringen 1936 var fasaderna rödgula med detaljer av hårdbränt tegel. År 1961 ersattes takets ursprungliga, svarta plåttäckning från Surahammars bruk, med koppar.

Bild 2. Sura nya kyrka sedd från nordöst, från den "nya" kyrkogården.

År 1935 skedde en omgestaltning av kyrkorummet, utformad av Erik Fant, då tunnvalvet, västra läktaren och den slutna bänkinredningen tillkom. Tidigare fanns en läktare längs den norra väggen, en bevarad balkong minner om dess placering, vid dess borttagande flyttades orgeln till den nybyggda läktaren över kyrkorummets västra del. Rummet bakom läktaren, där orgeln tidigare stått, inreddes till sakristia med höga, platsbyggda skåp. Rummet är numera avskärmat och inrett till förråd. Ovanför långskeppets tunnvalv finns kyrkorummets ursprungliga innertak och målningar bevarade. Det nuvarande kyrkorummets mest iögonfallande inslag är korets freskomålning som tillkom mellan 1945-52 av Nils-Aron Berge. Modernisering av ytskikten i kyrkorummet skedde 1968-69.

Bild 3. Långskeppets interiör, mot öster.

Byggnadsvårdsåtgärder

Åtgärderna omfattar:

- Förändringar av den gamla sakristian i tornplan 2, rummet ska anpassas för en ny textilförvaring.
- Byggnation av ny textilförvaring i den gamla sakristian.
- Installation av ny brandlarmsanläggning i kyrkan.

Anpassningarna av den f.d. sakristian inbegrep ommålning av tak, väggar och snickerier, slipning och ytbehandling av golvet, anpassning av äldre befintligt skåp, avlägsnande av yngre förvaringsskåp, utbyte av radiator samt ny eldragning.

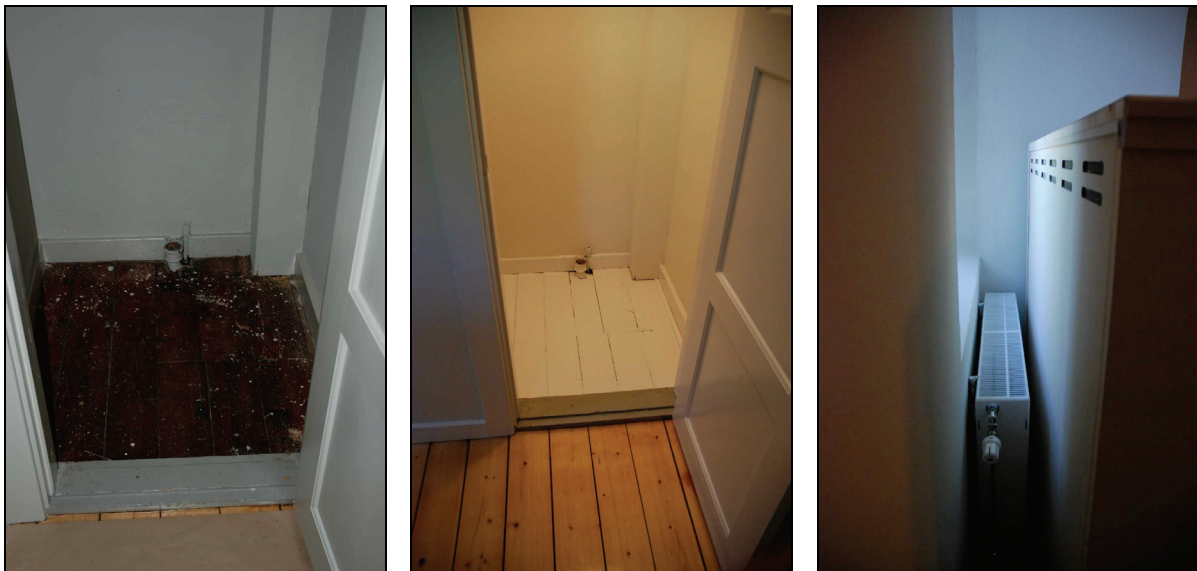
Bild 4 & 5. Två förvaringsskåp avlägsnades från gamla sakristian (vänster) för att ge plats åt den nya textilförvaringen (bild ovan).

Två yngre förvaringsskåp i gamla sakristian flyttades ned i bårhuset. Avlägsnandet av dessa ledde till ett par smärre reparationer; komplettering av vägsockeln och putsreparation av vägg. Det äldre platsbyggda skåpet längst den södra väggen fick vara kvar men kompletterades med flyttbar hyllinredning. Fyra stycken hyllor med 60 cm djup monterades på sparringskenor. Skåpet målades invändigt likt väggarna i gamla sakristian.

Bild 6, 7 & 8. Bilderna visar det äldre platsbyggda skåpet, innan åtgärder (vänster), underpågående arbete (mitten) och efter utförda åtgärder (höger).

Väggarna tvättades och lagades varefter de målades med emulsionsfärg från Tranemo i kulör NCS S0502-Y, så kallat Stockholmsvitt, medan taket och snickerier målades med Tranemos linoljefärg i kulör NCS S0500-N.

Bild 9, 10 & 11. Golvet i skrubben innan målningsarbete (vänster) och efter (mitten). Den nya radiatoren på plats bakom den nya textilförvaringen (höger).

Det lackade golvet i gamla sakristian slipades och då det framtida slitaget beräknades bli minimalt togs beslut om att återigen lacka golvet, tre lager lack applicerades. Vid arbetet med golvet glömdes golvet i skrubben varför detta målades likt tak och snickerier med Tranemos linoljefärg, kulör NCS S0500-N.

Den äldre radiatoren byttes till en ny, vit av fabrikat Purmo PC med mindre format än den ursprungliga. Arbetena utfördes av Byggcompaniet i Mälardalen AB.

Bild 12 & 13. Den nya textilförvaringen försågs med demonterbara lådor med 83 cm utdrag, de lösa iläggsskivorna kapades i hörnen för bättre luftcirkulation (höger).

Nytt textilskåp

Det nya textilskåpet tillverkades av Gotlandsbyggen AB Snickerifabriken. Skåpet, som har de ungefärliga dimensionerna (bredd/höjd/djup) 170 x 150 x 145 cm, har 15 st lådor för liggande förvaring av textilier. Stommen består av 22 mm fanerad lamellskiva (allamell) med 0,8 mm björkfaner på båda sidor och kantlistning av björk. Lådramar och lådförstycke består av massiv björk av kvalitet prima list, rygg och lådbottnar av 6,5 mm björkplywood samt de lösa iläggsskivorna av 4 mm björkplywood klädda med oblekt, syra fritt linnetyg. Lådorna är försedda med expansionsbeslag med delade skenor för att lådorna ska vara möjliga att lyfta ur. Lådbottnarna har urtag i hörnen för bättre luftcirkulation. Skåpet är obehandlat invändigt.

Skåpets rygg och bottenkiva är försedda med luftintag vilka täckts med aluminiumnät för att hålla gnagare och insekter borta. Skåpet vägdes in på plats vilket möjliggjorde att benen slapp ”bottentassar”, mellan benen är en 4-5 cm hög sarg fästad mot skåpets undersida. Längst ned på skåpets sidor finns synliga, infärgade insexskruvar. Utvändigt täckmålning gjordes med matt linoljefärg från Engwall & Claesson, kulör NCS S0500-N, som penselströks i tre lager. Delarna målades på Gotland och monterades på plats, i gamla sakristians nordvästra hörn.

Brandlarm

Arbetet utfördes av Niscayah AB och innebar att ett komplett brandlarm installerades installation med brandlarmskomponenter så som larmcentraler, detektorer, sirener mm samt kabeldragning och håltagning. Styrenheter, som brandlarmscentral och manöverpanel för inbrottslarm, placerades i ett teknikrum i skrubben under trappan i vapenhuset. Dragning av ledningar framför altare resulterade i uppförandet av en golvsockel i trä för ledningarna. Sladdar i vapenhusets tak infärgades i kulör S-2020-Y90R. Detektorerna lämnades omålade av säkerhetsskäl.

Bild 14, 15 & 16. Rökdetektor i vapenhuset med infärgad kabel (vänster). Kablarna har i största möjliga mån dragits för att inte vara iögonfallande (mitten). Rökdetektorerna i kyrkorummets tak är nedsänkbara och kabeldragningen är utförd på långhusvinden (höger).

Kabeldragningen har lokaliserats till hörn, foder och lister, där det ej varit möjligt har kabeln dragits rakt över vägg eller takyta. Riktlinjen har varit att estetiskt anpassa installationen efter kyrkorummet och i största möjliga utsträckning dölja kablar och apparatur varför dessa har färgats in mot underliggande material.

På bottenplanet har rökdetektorer placerats i vapenhusets och västra entréns vindfång, toaletterna vid västra entrén och sakristian, kapprummet och städskrubben vid västra entrén, två rökdetektorer i långhusets innertak, vapenhuset, teknikrummet under trappan i vapenhuset, sakristians entréhall och allrum, trappan mellan sakristian och källaren samt i de två förråd som angränsar till sakristian. Ytterligare rökdetektorer har placerats i gamla sakristian och skrubben i angränsning till gamla sakristian på plan två, två på långhusvinden, två på plan tre i tornet, två på långhusvindens övre del, tornets fjärde och sjätte våningar samt en vardera i källarplanets pannrum, maskinrum, förråd och huvudutrymme.

Sirener har placerats i källarens huvudutrymme och pannrum, bottenplanets kapprum, sakristians entréhall, vapenhuset, långhusvinden samt tornets fjärde plan.

Bild 17 & 18. Golvsockeln för kabeldragning framför korstegen har infärgats efter angränsande kulör. Exemplet visar sockeln vid trappan i vapenhuset, innan och efter utfört arbete.

Golvsockel

Sockeln byggs hela vägen från trappa i vapenhus, framför koret i kyrkorummet, fram till sakristians dörr. Sockeln, med måtten H=110, B=20, målades med linoljefärg från Engvall & Claesson i kulör NCS S0502-Y mot sidoväggar och i kulör NCS S-2005-Y80R likt korvägg mot korstegen. Vid trappa i vapenhus användes trappans kulör NCS S4502-B på golvsockelns sista del. Sockelns skruvar har spacklats igen, dessa slipades av innan målning så att en liten markering indikerar skruvarnas läge i överliggaren.

Bild 19 & 20. Den vänstra bilden är tagen innan golvsockeln är på plats och den högra bilden är tagen när golvsockeln är färdig.

Resultat

Enligt Svensk Klimatstyrning AB:s förfrågningsunderlag ska putsade ytor målas med kalkfärg. Väggarna i gamla sakristian var målade med plastfärg varför det hade varit nödvändigt att hugga ned putsen och därefter lägga på ny puts för att sedan kunna måla väggarna med kalkfärg. En arbetsinsats som ansågs orimlig och beslut togs om att istället använda emulsionsfärg som kan användas direkt på väggytan, efter noggrann rengöring. Vidare så togs beslut om en ljusare färgsättning än tidigare.

Ett antal justeringar av den nya textilförvaringen genomfördes. Två alternativ på lådorna presenterades, en fast låda med 100 cm utdrag och en demonterbar låda försedd med delade skenor vilket ger 83 cm utdrag. Föreskrifterna anger att utdraget ska vara minst 90 cm, men den demonterbara konstruktionen med 83 cm utdrag valdes. Lådornas urtagbara skivor justerades genom att hörnen kapades och på så sätt erhöles bättre luftcirkulation i skåpet. Vidare så valde man att strunta i de föreskrivna justerbara bottenassarna, av främst estetiska skäl, då skåpet monterades och vägdes in på plats. En sarg monterades mellan benen mot undersidan av skåpet.

Vid slutbesiktningen den 25 juni 2008 var följande kvar att åtgärda: I gamla sakristian ska konsoler för kollektåv och bårtäcke på rulle monteras på den östra väggen. Avlägsnandet av ett äldre expansionskärl samt tillhörande rör efterlämnade två hål i golvet vid västra väggen, dessa hade inte täppts igen. Byte av elinstallationer, ledningar och strömbrytare till belysning i gamla sakristian och skrubben hade ej genomförts. Vid kabelgenomföring i bårhuset är putsen ej efterlagad. Ledning på västra väggen bakom orgeln är ej infärgad. Målas i kulör S-2005-Y80R.

Arbetet har genomförts i kontakt med antikvarisk kontrollant. Det godkännes under förutsättning att de vid slutbesiktningen påpekade slutjusteringarna genomförs.

Administrativa uppgifter

Västmanlands läns museums dnr: VLM 080034

VO Kulturmiljö; projektnr: 30-801

Länsstyrelsen dnr: 433-10675-05, 433-10680-05

Fastighetsbeteckning: Västsura 10:1

Landskap: Västmanland

Län: Västmanland

Socken: Sura

Kommun: Surahammar

Ägare-beställare: Sura församling
Nils-Erik Hjelmer
Box 39, 735 21 SURAHAMMAR
Tel: 0220-464 70

Projektledning
Svensk Klimatstyrning AB
Sören Anderson
Box 6, 734 28 Kolbäck
0220-405 00

Entreprenör: Niscayah AB (fd Securitas Systems)
Bo Hedin
Box 1125, 721 28 VÄSTERÅS

Gotlandsbyggen AB
Torgny Berggren
Snickerifabriken
Box 56, 623 12 HEMSE

Byggcompaniet i Mälardalen AB
Jesper Forsell
Mästaregatan 5
731 50 KÖPING

Antikvarisk kontroll: Västmanlands läns museum
Antikvarisk kontrollant
Anna Ahlberg
Tobias Mårud
Slottet
722 11 VÄSTERÅS
Tel: 021-15 61 00

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Slottet, 722 11 VÄSTERÅS
Tele: 021-15 61 00 • Fax: 021-13 20 76 • E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-85397-79-2